

NUMMER 3.2025 • Nämndeman i fokus • Nytt och noterat • Föreningsnytt •

Domstolsverket informerar • En tidning från Nämndemännens Riksförbund

Nämnde mannen

PORTRÄTT: MARTIN HOLMGREN

FEM FRÅGOR PÅ AGENDAN

DNA SOM BEVIS

LEDARE

Synlighet, styrka och samverkan – vägen framåt för oss nämndemän!

I JUNI DELTOG NÄMNDEMÄNNENS RIKSFÖRBUND vid politikerveckan i Visby. Att vara på plats i Almedalen handlar för mig om att visa att vi finns, att vi har ett viktigt uppdrag – och att vi är beredda att ta plats i samtalet om vår demokrati.

Med enkla medel men med ett stort hjärta och starkt engagemang valde vi att synliggöra vårt arbete på ett konkret och tillgängligt sätt, och vi fick fin respons. Många uttryckte uppskattning för att vi fanns där och berättade om vår roll – ett kvitto på att vi gör rätt när vi vågar vara närvarande och öppna upp.

Almedalen gav oss också möjlighet att knyta nya kontakter, något som är minst lika värdefullt. I möten med beslutsfattare och besökarna föds idéer och samarbeten som annars kanske aldrig blivit till. Jag deltog själv i flera fina samtal, och ett särskilt givande möte hade jag med justitieminister Gunnar Strömmer. Det var tydligt att han är insatt i de frågor vi driver, och vi pratade om att ses igen. Förhoppningsvis blir det ett nytt möte i höst, något jag ser fram emot.

UNDER HÖSTEN kommer Riksförbundet fortsätta arbetet med flera av de frågor vi lyfte under Almedalsveckan. Ett särskilt fokus ligger på utbildning. Vi ser ett stort behov av att stärka oss som nämndemän, så att vi är ännu bättre rustade för de utmaningar vi möter i våra uppdrag.

”Ett särskilt givande möte hade jag med justitieminister Gunnar Strömmer.”

Vi kommer att fortsätta driva frågor enligt vår strategiska agenda, där bland annat hot och våld samt arvoden och ersättningar är centrala områden.

EU-KOMMISSIONEN har nyligen släppt *Law Report 2025*, där tillståndet för rättsstaten i de olika medlemsländerna utvärderas.

De lyfter bland annat fram

frågan kring nomineringen av nämndemän i Sverige – ett tydligt tecken på att dessa frågor är av internationellt intresse och betydelse. Positivt är att rapporten visar att Sverige tillhör de minst korrupta medlemsländerna. Det är en styrka – men även ett ansvar och inget vi kan ta för givet. Att bevaka, bevara och fortsätta utveckla tilliten till vårt rättssystem är avgörande, inte minst i en tid där demokratin utmanas på flera håll i Europa.

SÅ TILL ER ALLA nämndemän runt om i landet – nu samlar vi kraft inför hösten och gör vårt bästa för att tillsammans sprida kunskapen om vårt uppdrag, stå upp för rättsstaten och vara den goda ambassadören för vårt viktiga arbete.

Linda Ingvarsson
FÖRBUNDSORDFÖRANDE
NÄMNDEMÄNNENS RIKSFÖRBUND

NÄMNDEMAN I FOKUS

Sheraz Al Hasan, 40

Nämndeman i Västmanlands tingsrätt sedan fyra år tillbaka.

BOR: Villa i Västerås. **FAMILJ:** Man, tre barn 19, 15 och 11 år. En katt. **GÖR:** Byggsamordnare vid Västerås stad. **FRITID:** Vänner, natur, foto, resor och arkitektur. Jag är samhällsengagerad och politiskt intresserad.

BILD: PRIVAT

"JURIDIK LIGHT" FÖR ALLA VORE INTE FEL

Varför är du nämndeman?

Det är ett av de finaste uppdrag du kan ha. Det tar mycket tid men är väldigt lärorikt. Jag har insett att vi har ett väldigt bra rättssystem i Sverige, som är värt att försvara. Jag önskar att fler yngre, yrkesverksamma personer skulle bli nämndemän, så att det blir lite större spridning.

Några insikter som du fått?

Att en brottslig handling kan få stora konsekvenser, vilket inte alla tänker på. Alla människor borde ha kunskap om våra lagar. Lite "juridik light" för alla vore inte fel.

Hur ser du på din roll?

Domaren har ju den juridiska kunskapen och lagarna är grunden för allt. Men vi nämndemän har fått folkets förtroende och ska bidra med vår livserfarenhet och vårt omdöme. Jag tycker att vi blir lyssnade på och respekterade i domstolen.

Du är också engagerad i Västmanlands nämndemannaförening. Varför?

Jag blev medlem och fick inbjudningar till studiebesök. Det var jätteintressant och nu är jag ersättare i styrelsen. Just nu håller jag i planeringen av en föreläsning i höst som heter *Från spår till slutsats* med en polis från Nationellt forensiskt centrum. Vi bjuder också in Nämndemannaföreningen i Örebro till föreläsningen.

Går det att förena jobbet med nämndemannauppdraget?

Det går bra. Jag är byggnadsingenjör och jobbar som byggsamordnare på Västerås stad. Det är något helt annat än domstolen. Jag tjänstgör inte heller jättemycket, för det mesta två gånger per månad enligt ett schema. Det är så klart ett krävande uppdrag, men också intressant och viktigt för samhället. Jag är en aktiv och engagerad person så att vara nämndeman passar mig bra.

Innehåll

NR 3.2025

- 4 Fem frågor på agendan
- 8 Nytt och noterat
- 10 Porträttet: Martin Holmgren
- 13 Domstolsverket informerar
- 14 Straffskärpningar väntar
- 15 Kronoberg Nämndemannaförening
- 16 Dna i brottsbekämpning
- 19 Sista ordet

BILD: SHUTTERSTOCK

14 Straffskärpningar väntar

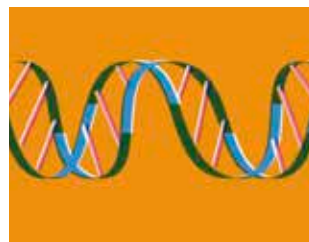

BILD: ISTOCK

16 Dna i brottsbekämpning

OMSLAG: MAGNUS ANDERSSON

Nämnde
mannen

Ges ut av Nämndemännens Riksförbund. Presslagt september 2025. Årgång 48.

REDAKTÖR: Thomas Östlund, thomas@thomasostlund.se, tel: 070 541 76 28 **ART DIRECTOR:** Ninni Oljemark

ANSVARIG UTGIVARE: Linda Ingvarsson, e-post: linda.ingvarsson@nmrf.se **TRYCK:** Norra Skåne Offset.

Citera gärna, men ange källan. Redaktionen ansvarar ej för insänt, ej beställt material. Övrig information om tidningen och Nämndemännens Riksförbund, se sidan 19. **ISSN 03448-4351**

3041 0116
TRYCKERI

ARVODE OCH ERSÄTTNING

**MEDLEMSREKRYTERING OCH
MEDLEMSENGAGEMANG**

HANTERING AV HOT OCH VÅLD

UTBILDNING

OPINIONSBILDNING OCH PÅVERKAN

5 frågor på agendan

Våren 2024 beslutade stämman i Nämndemännens Riksförbund att en strategisk agenda med fem punkter ska vara vägledande för förbundets och de lokala nämndemannaföreningarnas arbete. Drygt ett år efter beslutet kommer här en genomgång och statusuppdatering av de fem områdena på agendan.

1. ARVODE OCH ERSÄTTNING

Ända sedan Nämndemännens Riksförbund bildades 1980 har arvodet varit en fråga på dagordningen. Att vara nämndeman är ingen anställning, men jämfört med arvoden för många andra offentliga uppdrag är ersättningen till nämndemän förhållandevis låg.

Senaste gången dagsarvodet (tjänstgöring över sex timmar) höjdes var i januari 2023, till 680 kronor. Det var första ökningen sedan 2005, då arvodet höjdes till 500 kronor. Dessförinnan var det 300 kronor per dag sedan 1989, vilket motsvarar 687 kronor i dagens penningvärde. I praktiken har alltså arvodet snarare minskat än ökat de senaste 35 åren. Om arvodet från 2023 skulle höjts

i takt med inflationen, borde det nu vara 735 kronor.

Jämfört med Finland är arvodet lågt i Sverige. Där uppgår dagsarvodet till 95 euro (cirka 1 050 kronor) om tjänstgöringen är mellan 6 och 9 timmar.

Förutom arvodet finns andra ersättningsar, exempelvis för resor, barnomsorg, och för tjänstgöring vid helger. Nämndemän som är borta från jobbet får ersättning för inkomstförlust. Det har i en del fall förekommit oklarheter hur inkomstbortfallet till enskilda näringsidkare ska beräknas.

Nämndemännens Riksförbund driver att dagsarvodet ska öka, och att halvdagsarvodet ska avskaffas. Vidare anser man att när ersättning för förlorad arbetsförtjänst betalas ut ska kompensation för tjänstepensionen ingå, vilket nu inte sker.

2. MEDLEMSREKRYTERING OCH MEDLEMSENGAGEMANG

De allra flesta föreningar vill ha fler medlemmar, även Nämndemännens Riksförbund. Den 30 juni i år hade förbundet knappt 3 200 medlemmar, vilket är en ökning med 360 på ett år. Jämfört med 2015 har medlemsantalet →

➔ ökat med 600. Det finns cirka 8 500 nämndemän i Sverige, varav 38 procent är medlemmar i Nämndemännens Riksförbund.

Rekryteringen av medlemmar sker framför allt i de lokala nämndemannaföreningarna. Ett intressant utbud av aktiviteter nämns ofta som det bästa sättet att få nya medlemmar. Hur mycket kraft som läggs på medlemsrekrytering skiftar, men de senaste årens medlemsökningar i många föreningar, är ett tecken på att allt fler nämndemännen tycker att medlemsavgiften har sitt värde.

3. UTBILDNING

För ett par år sedan ifrågasatte Dagens Nyheter i en ledare om utbildningen av nämndemän håller måttet, med tanke på det stora ansvar uppdraget innebär. Man ”måste kunna lita på att den som skipar rättvisa är tillräckligt kompetent för uppgiften”, skrev tidningen.

Alla nya nämndemän ska genomgå utbildning, men det finns inga uttryckliga krav om längd och innehåll. Domstolarna är egna myndigheter och avgör detta själva, vilket gör att utbildningstid och upplägg skiftar. Domstolsverket har tagit fram ett material som domstolarna kan använda vid utbildningen.

Den mest intensiva utbildningsperioden är hösten innan nya nämndemän ska tillträda. Men även under mandatperioderna genom-

förs utbildningar, för de nya nämndemän som tillkommer.

Nämndemännens Riksförbund önskar att utbildningen för nämndemän ses över. De framhåller att det är viktigt för varje domstol att de nämndemän som tjänstgör har den kompetens som behövs för uppdraget.

Frågan om utbildning är ofta uppe till diskussion när representanter för Nämndemännens Riksförbund möter Domstolsverket. Utbildningen av nya nämndemän bör, enligt förbundet, omfatta minst en dag. Undervisningsgrupperna ska inte vara för stora, så att det finns utrymme för dialog. Ett förslag som diskuteras är en form av utbildningsmoduler som kan genomföras löpande, så att det inte blir för mycket information vid ett och samma tillfälle.

Verksamheten i de lokala nämndemannaföreningarna – med föreläsningar, studiebesök och seminarier – har en mycket stor betydelse för nämndemännens löpande kompetensutveckling.

4. HANTERING AV HOT OCH VÅLD

Att nämndemännen ska kunna utföra sitt uppdrag utan att riskera att utsättas för hot och våld är en central punkt på agendan. Här innefattas även den allmänna säkerheten i form av brandskydd, första hjälpen-utrustning med mera.

Frågan om säkerhet inom rättsväsendet har på senare tid fått ökad aktualitet i takt med det allt hårdare samhällsklimatet, där den organiserade brottsligheten sprider sig, också in i de rättsvårdande myndigheterna. På senare tid har många domstolar byggts om för att öka säkerheten. Fast säkerhetskontroll med röntgenutrustning blir allt vanligare. (Läs mer om säkerhetsarbetet i Nämndemannen nr 2.2025.)

Direkta hot och försök till påverkan av enskilda nämndemän är dock ovanligt, visar en enkätundersökning som Nämndemännens Riksförbund genomfört. De anser att nämndemannaföreningarna ska göras delaktiga i

Kontakter med riksdagsledamöter är centralt i påverkansarbetet.

domstolarnas säkerhetsarbete. I många domstolar är det redan så, men det finns utrymme för förbättringar.

5. OPINIONSBILDNING OCH PÅVERKAN

Den femte punkten på den strategiska agendan kan delas in i två spår. Det första handlar om att driva opinion för att förbättra villkoren för nämndemännen vad gäller arvoden, utbildning, säkerhet med mera.

Det andra spåret gäller frågan om nämndemannasystemets framtid och förankring i det svenska rättssamhället. Här handlar det om ett kontinuerligt informations- och opinionsbildningsarbete i form av debattartiklar och kontakter med nyckelpersoner inom rättsväsendet och politiken.

Det senaste året har representanter från förbundsstyrelsen träffat riksdagspartier, genom möten med bland annat ledamöter i justitieutskottet. Reaktionerna har varit positiva, med många frågor om nämndemännens roll och villkor. Förhoppningen nu är att få möjlighet till ett större seminarium med riksdagsledamöter, för att lyfta frågan om nämndemannasystemet och nämndemännens villkor.

De flesta nämndemannaföreningar arbetar med information och påverkan, genom löpande kontakter med domstolarna och lokalsamhället och inte minst inför att nya

Strategiska agendan

Strategiska agendans fem områden enligt beslutet på förbundsstämman 2024:

1. ARVODE OCH ERSÄTTNING

Prioritera påtryckningar för förbättrade arvoden och ersättningar. Arbeta för att stärka nämndemännens arbetsmiljö/arbetsvillkor.

2. MEDLEMSREKRYTERING OCH MEDLEMSENGAGEMANG

Implementering av strategier för att attrahera nya medlemmar och främja engagemang hos befintliga medlemmar genom olika initiativ och aktiviteter.

3. UTBILDNING OCH KOMPETENS-UTVECKLING

Utveckling av utbildningsprogram och resurser för att stödja medlemmarnas professionella utveckling och kunskapsinhämtning inom rättsväsendet.

4. HANTERING AV HOT OCH VÅLD

Utveckling och implementering av policyer och åtgärder för att förebygga och hantera situationer relaterade till hot och våld inom medlemskåren.

5. OPINIONSBILDNING OCH PÅVERKAN

Genomförande av aktiviteter och kampanjer för att stärka organisationens röst och påverka opinionen inom relevanta frågor i samhället, särskilt inom rättsliga och juridiska områden.

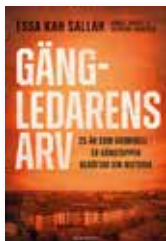
nämndemän ska nomineras. Det är viktigt att även lokalt driva frågor på den strategiska agendan, och därmed bidra till nämndemannasystemets förankring i samhället.

Opinionsbildning och påverkan är med stor sannolikhet en fråga som alltid kommer att stå högt på dagordningen för Nämndemännens Riksförbund.*

TEXT: Thomas Östlund

Ersättningar till nämndemän regleras i den av regeringen beslutade Förordning (1982:814) om ersättning till nämndemän och vissa andra uppdragstagare inom domstolsväsendet m.m.

Nya böcker i höst

GÅNGLEDARENS ARV

Essa Kah Sallah var under många år, som ledare för MC-gänget The Chosen Ones, en centralfigur i den svenska kriminella världen. Idag lever han ett liv utan kriminalitet och hjälper andra som vill hoppa av. *Gångledarens arv* är en berättelse om Sverige och om den nya brutala kriminaliteten, av en som var med på insidan.

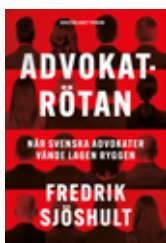
FRÄMMANDE MAKT

Främmande makt av journalisterna Jani Sallinen och Mathias Ståhle har underrubriken "utländska spioner på svensk mark" och det är precis vad boken handlar om. Den bygger på intervjuer och brevväxlingar och beskriver hur agenter arbetar i Sverige på uppdrag av främmande makt, bland annat Ryssland, Kina och Iran.

DEN SVENSKA TINDERBEDRAGAREN

Genom sju kvinnors berättelser får vi följa hur en man genom Tinder manipulerar, förför och lurar sina offer på stora summor pengar. Här skildras brottet, smärtan hos de drabbade och deras mod att träda fram och söka rättvisa. Boken är skriven av Malin Karim och Martina Iacobaeus.

ADVOKATRÖTAN

Kriminalreportern Fredrik Sjöshult skildrar hur svenska advokater går den organiserade brottslighetens ärenden, vilket skett vid flera tillfällen på senaste år. "En skakande berättelse om maktmissbruk, rättsstatens kris och gängkriminalitet i kostym", skriver förlaget Forum i presentationen av boken.

NY RAPPORT:

Lägesbild om organiserad brottslighet

DEN ORGANISERADE brottsligheten är flexibel, gränsöverskridande och verkar inom en rad brottskategorier; narkotikabrott, penningtvätt och bedrägerier för att nämna några. I en ny rapport ger Polisen och 13 andra myndigheter en gemensam lägesbild

av den organiserade brottsligheten i Sverige.

Rapporten *Myndighetsgemensam lägesbild – organiserad brottslighet 2025* finns att läsa och ladda ner på www.polisen.se

KONVENTION OM ADVOKATYRKET

I MAJ undertecknade Sverige och 16 andra EU-länder Europarådets konvention till skydd för advokatycket. Det är den första konventionen på detta område. Syftet är att skydda advokater mot angrepp, hot och trakasserier, och att säkra deras oberoende för att upprätthålla rättsstatens principer och mänskliga rättigheter.

– Det handlar om allas rätt till rättvis och oberoende juridisk representation, som tydliggör individens möjligheter för att kunna tillvarata sina rättigheter, säger Mia Edwall Insulander, generalsekreterare för Sveriges advokatsamfund.

Läs mer om konventionen på www.advokatsamfundet.se

504 398

mål avgjordes i de svenska domstolarna 2024.
Det är sex procent fler än föregående år.
(Årsredovisning 2024, Sveriges Domstolar)

HISTORISKA RUTAN

Mordet på Gustav III

MORDET PÅ KUNG GUSTAV III 1792 är en av de mest omtalade händelserna i Sveriges historia. Mordet var resultat av en sammansvärjning, med högt uppsatta personer inom adeln, som var missnöjda med den enväldige kungens sätt att styra landet. Johan Jacob Ankarström, som höll i vapnet på den ökända maskeradbalen då kungen blev attackerad, avrättades efter spöslitning (misshandel med piska) genom halshuggning. Flera personer dömdes efter mordet, men historikerna är överens om att många av de inblandade kom relativt lindrigt undan. Ankarströms adliga släktingar bytte efter mordet namn till Löwenström.

• På Sveriges Radios P3 Historia kan du lyssna på tre avsnitt om mordet på Gustav III.

Skottet på maskeradbalen skildrat på en samtida dansk gravyr av Frichit.

BILD: ISTOCK

NYTT REGERINGSUPPDRAG:

Förstärk situationellt brottsförebyggande i skolan

SITUATIONELLT BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE handlar om att förhindra eller försvåra brott genom att förändra platser eller situationer där brott kan begås. Regeringen har gett Skolverket och Brottsförebyggande rådet i uppdrag att stötta landets skolor i detta arbete.

Myndigheterna ska kartlägga arbetet med situationell brottsprevention samt ta fram och sprida evidensbaserat och praktisknära kunskaps- och metodstöd för hur skolan kan arbeta med situationell brottsprevention.

– Nu ser vi till att skolorna får bättre stöd i att förebygga hot och våld genom att arbeta med den fysiska skolmiljön, säger utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson.

GRATISMATERIAL FRÅN BROTTSOFFERJOUREN

BROTTSOFFERJOUREN HAR en hel del intressanta informationsmaterial, många kostnadsfria. Några titlar:

- Bemöta brottsutsatta barn och unga (finns på flera språk).
- Stöd till anhörig till brottsutsatt.
- Fakta, tips och råd om bedrägerier.

Beställ via webbshopen på www.brottsofferjouren.se

Mycket att stå i

"Den största utmaningen för Kriminalvården i modern tid." Så beskriver generaldirektör **MARTIN HOLMGREN** dagsläget. De närmaste åren kommer antalet fängelseplatser öka markant, dessutom planeras nya ungdomsfängelser. Det betyder mycket att göra för en ämbetsman som trots fyllda 67 inte verkar slå av på takten. "Nej, nej ... det är full fart framåt som gäller."

P

PORTRÄTT

Martin Holmgren, 67

BOR: Villa i Saltsjö Duvnäs, Nacka.

GÖR: Sedan 2020 generaldirektör för Kriminalvården.

FAMILJ: Hustru sedan 37 år. Två barn och tre barnbarn.

FRITID: Familjen, fritidshuset på Gotland och resor, gärna till europeiska städer.

LYSSNAR PÅ: Jag är förtjust i opera, från Puccini till Wagner.

LÄSER: Mycket skönlitteratur. Just nu Nadja Hashimis *När natten är som ljusast* som handlar om en familj på flykt från Afghanistan.

Vi träffas på Kriminalvårdens regionkontor i Liljeholmen i Stockholm. Det är i början av juli och semestern närmar sig, men fortfarande återstår några dagars arbete för Martin Holmgren. Sedan blir det avfärd till fritidshuset på Gotland där han och hustrun tillbringar semestern, ofta i sällskap med barn och barnbarn.

Säkert behövs lite återhämtning för Martin Holmgren. Kriminalvården är mitt uppe i en stor expansionsfas med nya häkten, fängelser och tusentals nya medarbetare. Enligt beräkningar kommer det om tio år att finnas 29 000 platser i häkte och fängelse, jämfört med dagens cirka 11 000.

REPRESSIV RIKTNING

”Bättre ut” är Kriminalvårdens slogan.

– Ett kärnfullt uttryck för att de som kommer till oss, på anstalt eller i frivården, inte ska begå brott i framtiden, säger Martin Holmgren.

Brottsligheten står i centrum i den offentliga debatten. Tidöavtalets 48 åtgärder på det kriminalpolitiska området präglas av skärpta lagar och strängare straff.

– Det stämmer att mycket går i repressiv riktning, men det finns en insikt om att det inte fungerar att enbart låsa in och förvara människor, eftersom de allra flesta förr eller senare kommer ut. Alla riksdagspartier har också ställt sig bakom att det återfallsförebyggande arbetet är centralt för oss i Kriminalvården. Andelen som återfaller har minskat

de senaste tio åren. Vi vet genom forskning och erfarenhet vad som fungerar.

KLIENTNÄRA

Det återfallsförebyggande arbetet handlar, enligt Martin Holmgren, om att tiden i fängelset ska präglas av tydliga regler och rutiner. De intagna ska ha sysselsättning genom arbete, utbildning eller delta i behandlingsprogram. Han betonar särskilt det han kallar ett ”klientnära arbetssätt”, med täta kontakter mellan intagna och personal.

– Nyckeln är att bygga förtroendefulla relationer. Det är i sig återfallsförebyggande och innebär samtidigt att riskerna för konflikter och våld på anstalterna minskar.

Arbetssättet kräver stora resurser.

– Det är ett dilemma. Vi kan inte stå vid anstaltsporten och säga ”det är fullt”. Samtidigt måste vi vara ärliga och säga att stora överbeläggningar gör det svårare att klara vårt uppdrag på ett bra sätt.

Martin Holmgren tvekar inte att påtala konsekvenserna av de politiska beslut som fattas. Han har en fortlöpande dialog med regeringsföreträdare.

– De folkvalda bestämmer politikens innehåll, så ska det vara i en demokrati. Men som myndighetschef ska jag vara tydlig med vad som är rimligt för oss att klara av. Jag kan även argumentera för alternativa lösningar, till exempel att hantera kortare fängelsestraff på ett annat sätt än i dag.

➔ NOLLVISIONER

Kriminalvården har fyra nollvisioner: inga rymningar, ingen narkotika, inget våld och inga kriminella aktiviteter på anstalterna.

När det gäller rymningar är Martin Holmgren nöjd, det var många år sedan det skedde någon rymning från en sluten anstalt. För narkotikatillgången på fängelserna är bilden inte lika ljus.

– Trots visitationer och sökhundar finns det narkotika på anstalterna. Det är mindre nu än för tio år sedan men noll är det inte.

Vad gäller nollvisionen om våld på anstalterna går utvecklingen åt fel håll.

– Problematiken växer, och det har att göra med överbeläggningarna och trängseln. Det handlar framför allt om våld mellan de intagna. Just därför är det så viktigt med sysselsättning, den som är trött efter en arbetsdag är inte lika konfliktbenägen.

Att inga kriminella aktiviteter ska förekomma på ett fängelse kan verka självklart. I praktiken är det ingen lätt uppgift. Det gäller främst att stoppa den kommunikation mellan personer bakom och utanför murarna, som syftar till att planera och begå nya brott.

– Vi har ett stort fokus på att komma åt detta, där en viktig aspekt är att hindra infiltration och de intagnas möjligheter att påverka våra medarbetare.

Regeringen har gett Kriminalvården i uppdrag att förbereda inrättandet av ungdomsfängelser för 15-17-åringar som döms för grova brott, istället för sluten ungdomsvård på SiS-hem. Om ungdomsfängelser införs innebär det ännu en utmaning för Kriminalvården.

– Det är väldigt stor skillnad att arbeta med en 15-åring som är dömd för ett grovt brott, jämfört med en 25-åring. Återfallsprocenten

är uppåt 90 procent för dem som är dömda till sluten ungdomsvård, och självklart vill vi försöka minska den siffran avsevärt.

FULL FART FRAMÅT

Martin Holmgren har en lång ämbetsmannakarriär bakom sig.

– Efter lumpen satt jag och bläddrade i utbildningskatalogen och valde mellan juridik, lärare och ekonomi. Det var i alla fall en jäkla tur att det inte blev ekonomi, för det är verkligen inte min starka sida.

Han har tidigare varit lagman vid Nacka tingsrätt och generaldirektör för Domstolsverket.

KRIMINALVÅRDEN

- Kriminalvården är en statlig myndighet med ansvar för häkten, fängelser och frivård.
- Under 2024 hade Kriminalvården i genomsnitt 7 500 inskrivna i anstalt, 3 500 i häkte och 16 200 i frivård.
- Kriminalvården har cirka 20 000 anställda.
- Huvudkontoret ligger i Norrköping.

www.kriminalvarden.se

Nämndemännens roll i rättssystemet är ingen främmande fråga för Martin Holmgren.

– Jag tror på nämndemannasystemet. Det är en del av vår demokrati som ger folklig insyn i rättsväsendet. Men jag tycker att det är synd att vi inte hittat former för att fjärma systemet från de politiska partierna. De flesta nämndemän vet att det inte är ett politiskt uppdrag, men det kan vara utmanande i andras ögon.

Martin Holmgren hämtar andan en sekund och tar sedan sats:

– Nu sticker jag väl ut hakan lite, men jag tycker man skulle överväga om de tre nämndemännen i underrätterna skulle ha en gemensam röst. Det skulle ge en bättre balans. Men det här är min personliga åsikt. Kriminalvården har ingen uppfattning i frågan, säger han.

Martin Holmgrens förordnade som generaldirektör varar fram till 31 mars 2026. Trots fyllda 67 verkar ordet pensionär inte vara särskilt närvarande i hans sinne.

– Nej, det tänker jag inte på. Det är full fart framåt som gäller varje dag. *

TEXT: Thomas Östlund

Ett halvt sekel i demokratis tjänst

I år fyller Domstolsverket 50 år och firar därmed ett halvt sekel i demokratis tjänst.

Under 1970-talet präglades den svenska statsförvaltningen av reformvilja och en stark tro på modernisering. Staten hade vuxit kraftigt under efterkrigstiden och behovet av samordning och effektiv administration blev allt tydligare. Domstolsverket blev ett uttryck för en ny typ av myndighet med uppdrag att leda, stödja och utveckla, snarare än att styra. Målet var att effektivisera och professionalisera domstolarnas administrativa arbete.

SAMHÄLLSUTVECKLING- EN STÄLLER NYA KRAV

När Domstolsverket bildades 1975 tog myndigheten över uppgifter som tidigare hanterats av domstolarna själva, Justitiedepartementet samt under några år av Domstolsväsendets organisationsnämnd, en provisorisk nämnd som bildades 1971 i avvaktan på att en central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet skulle inrättas.

Domstolsverket fick i uppdrag att, i administrativt hänseende, leda

och samordna domstolarnas verksamhet, fördela resurser, medverka till utveckling och kvalitet samt främja tillgänglighet och samverkan. Dessa uppgifter gäller fortfarande, även om formerna för verksamheten har utvecklats betydligt under de gångna decennierna.

Idag är Domstolsverkets huvuduppgift att arbeta för att domstolar och nämnder ska fungera effektivt och rättssäkert i vardagen. Det är ett ansvar som blir alltmer betydelsefullt i en tid där

IT, kommunikation, HR, fastigheter, juridik, säkerhet och verksamhetsutveckling. Samtidigt är det centralt att hela tiden värna domstolarnas oberoende. Det framgår tydligt av Domstolsverkets instruktion: allt arbete ska ske med respekt för den dömande maktens självständighet enligt regeringsformen.

I DEMOKRATIS TJÄNST

I en tid då demokratiska värderingar utmanas i flera delar av världen, blir det allt viktigare att påminna om de fundament som vår rättsstat vilar på. Domstolarna är en sådan grundpelare. Oberoende och väl fungerande domstolar med allmänhetens förtroende ger legitimitet åt vårt samhällssystem och våra grundläggande demokratiska värderingar. I det arbetet vilar ett ovanligt viktigt ansvar: att medverka till att rättsstatens principer hålls levande, oavsett samhällsklimat. I 50 år har Domstolsverket stått i demokratis tjänst. Det tänker vi fortsätta göra.*

Jens Mattsson
Domstolsverket

Texten är en förkortad version av inledningen i den festskrift som Domstolsverket ger ut med anledning av 50-årsjubileet. Skriften finns att läsa på www.domstol.se

Det nya Domstolsverket i Jönköping väckte uppmärksamhet i pressen för 50 år sedan.

NYTT UTREDNINGSFÖRSLAG:

STRAFFSKÄRPNINGAR OCH "VILLKORLIGT FÄNGELSE"

- Ett femtiotal straffskärpningar.
 - Det nya straffet "villkorligt fängelse" ersätter villkorlig dom och skyddstillsyn.
- Det är ett par förslag i Straffreformutredningen, som i juni överlämnades till regeringen.
- Utredningen ger underlag för den största reformen av straffsystemet i modern tid, säger justitieminister **GUNNAR STRÖMMER**.

BILD: SHUTTERSTOCK

Straffreformutredningen tillsattes sommaren 2023, och i juni i år presenterades det nästan 2 000 sidor långa betänkandet. Petra Lundh, tidigare riksåklagare, nu rikspolischef, har varit särskild utredare.

Uppdraget har varit att göra en bred översyn av straffskalorna och påföljdssystemet. Straffen ska, enligt direktiven, på ett bättre sätt återspegla brottets allvar och framstå som rimliga och rättvisa, inte minst ur brottsoffrens perspektiv. Här är några av utredningens förslag i kort sammanfattning:

- Straffskärpningar för ett femtiotal brott.
- Straffen villkorlig dom och skyddstillsyn försvinner och ersätts med det nya straffet "villkorligt fängelse". Villkorligt fängelse kan kombineras med böter, samhällstjänst eller övervakning. Om den dömde under en prøvotid på minst två år begår ett nytt brott kan hen frihetsberövas.

- En särskild regel införs som tar sikte på att hela straffskalan ska användas när påföljden avgörs. Den övre delen av straffskalan ska inte användas enbart i exceptionella fall.
 - När personer döms för flera brott ska straffvärdet för de tillkommande brotten få ökat genomslag i den samlade straffvärdesbedömningen.
 - Straffen skärps för brott som har samband med kriminella nätverk eller organiserad brottslighet samt för skjutningar och sprängningar på allmän plats eller liknande.
- Utredningen har gjort en grov uppskattning att kostnaderna för reformen kommer uppgå till drygt 16 miljarder kronor. Förändringarna beräknas leda till ungefär 16 000 fler fängelseår per år, nära en fördubbling jämfört med nu.

– Jag välkomnar varmt utredningen och förslagen. Vi kommer att nu gå vidare för att lägga grunden för ett så snabbt genomförande som möjligt, säger Gunnar Strömmer.

Straffreformutredningen är ute på remiss fram till den 8 oktober.*

TEXT: **Thomas Östlund**

Presskonferens från utredningen samt hela betänkandet finns på www.regeringen.se

BILD: FREDRIK WENNERLUND

Gunnar Strömmer,
justitieminister

BILD: POLISKYNDIGHETEN

Petra Lundh,
rikspolischef

Den nya domstolsbyggnaden i Växjö för tingsrätt, förvaltningsrätt samt mark- och miljödomstol. Den ståtliga byggnaden ska rymma 16 förhandlingssalar, varav tre säkerhetssalar. Invigning beräknas till årsskiftet 2026/2027.

KRONOBERG NÄMNDEMANNAFÖRENING

Berikande att lära & lära känna andra

En aktiv förening med många medlemmar och aktiviteter. Så kan Kronoberg Nämndemannaförening beskrivas.

– Ideella föreningar bygger på att människor vill engagera sig, och vi har inga svårigheter att få ihop en bra styrelse, säger Maria Strand Gustbée, föreningsens ordförande.

Maria Strand Gustbée har varit nämndeman i tolv år och ordförande i nämndemannaföreningen sedan 2023. Föreningen har cirka 100 medlemmar av de 145 nämndemän som är verksamma vid domstolarna i Växjö. Ett tiotal aktiviteter om året genomförs, mest studiebesök och föreläsningar. Till träffarna är även domstolarnas medarbetare välkomna.

Maria Strand Gustbée

– Några aktiviteter återkommer med jämna

mellanrum, som besök på Rättspsykiatri och Kriminalvården. Att lära oss mer – och lära känna varandra, gör vårt uppdrag mer berikande, säger Maria.

Närmast väntar föreläsningen ”Vem är den rättspsykiatriske patienten”.

SE MEDLEMMARNA

En bra styrelse är viktigt, och i Kronoberg är det inga problem att få folk att ställa upp. Maria berättar om en god arbetsfördelning, där styrelseledamöternas intressen och kunskaper tas till vara.

I regelbundna sommar- och julhälsningar till medlemmarna presenteras kommande termins aktiviteter.

– Som medlem i en förening vill du bli sedd. Alla ska känna sig välkomna och det ska inte vara så högräskande, säger Maria.

Förutom föreningens egna aktiviteter, menar Maria att ett skäl till medlemskapet är att stödja det arbete som görs på nationell nivå för nämndemännens villkor.

– Här gör vår förbundsstyrelse ett bra och viktigt jobb, säger hon.

NYA LOKALER PÅ GÅNG

Relationen till domstolsledningens anställda i Växjö fungerar bra, både i tingsrätt och förvaltningsrätt.

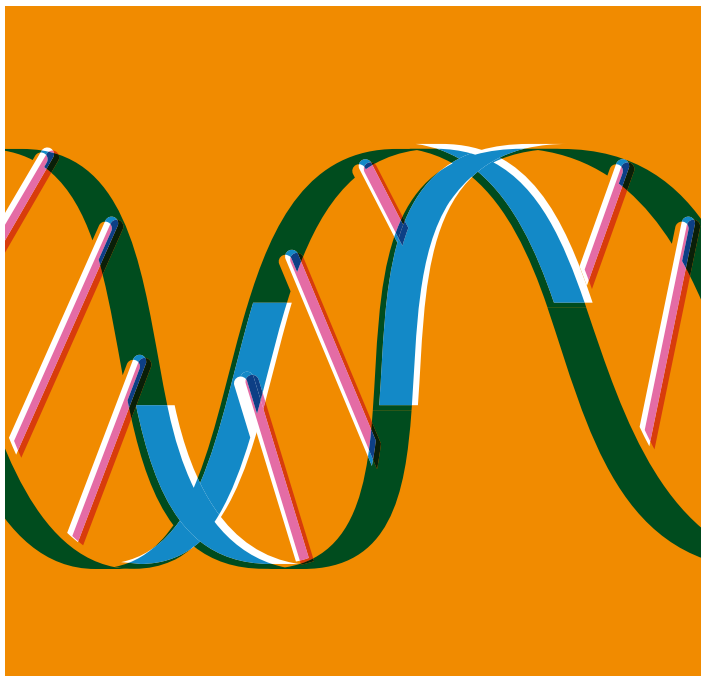
– Jag känner att vi alltid kan ta kontakt vid behov, säger Maria.

I Växjö väntar nu alla på att den nya domstolsbyggnaden ska stå färdig om ett och ett halvt år. Det knorras en del bland nämndemännen över de nuvarande lokalerna, där nämndemännen får använda samma entré som de tilltalade, utom i särskilt allvarliga mål. Dessutom är nämndemannarummet trångt och bristfälligt utrustat.

– Vi från nämndemannaföreningen har varit med och lämnat synpunkter på det nya domstolsbygget. Vi ser verkligen fram emot trygga och mer ändamålsenliga lokaler, säger Maria Strand Gustbée.*

TEXT: Thomas Östlund

Dna har de senaste decennierna blivit allt vanligare i brottsutredningar. Och tekniken förfinas fortfarande – vilket har både fram- och baksidor. Här en kort introduktion om dna i brottsutredningar.

Dna i brottsbekämpning

MÖJLIGHETER OCH RISKER MED NY TEKNIK

DNA – DEOXYRIBONUKLEINSYRA – finns i våra celler och är unikt för varje individ, utom för enäggstvillingar. Man kan säga att det är ett slags genetisk recept som gör oss alla till olika individer. Dna överförs från föräldrar till barn, därför liknar vi våra föräldrar, utan att bli identiska med dem.

Den brittiske forskaren Alec Jeffrey utvecklade under 1980-talet metoden att använda dna som bevis i brottsutredningar. Den för-

sta fällande domen i Sverige där dna spelade stor roll för avgörandet kom 1989.

LITEN MÄNGD KRÄVS

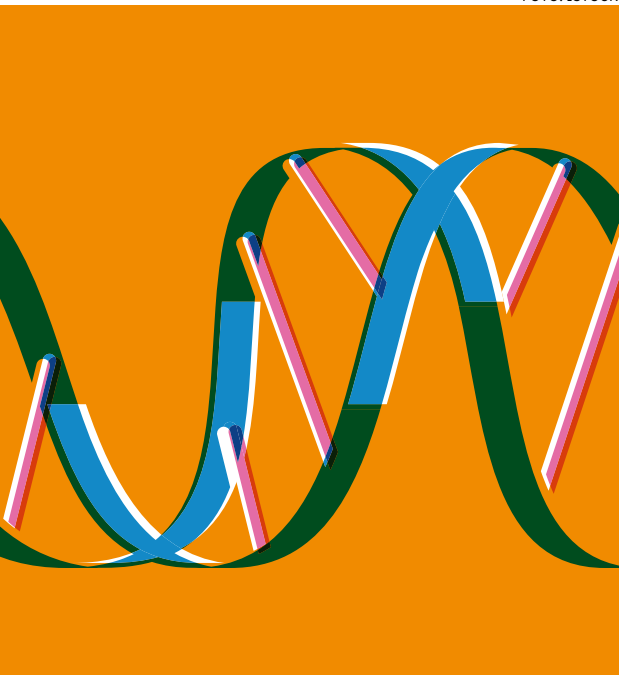
Tidigare krävdes en stor mängd biologiskt material, till exempel saliv eller blod, för att kunna fastställa en persons dna-profil. De senaste decennierna har mycket hänt, och nu räcker det med en liten mängd dna-spår för att med hög säkerhet koppla det till en viss person.

DNA OCH SLÄKTFORSKNINGSDATABASER

KOMMERSIELLA SLÄKTDATABASER kan bidra till att hitta brottslingar. I Sverige är det mest kända fallet dubbelmordet i Linköping 2004. Dna från brottsplatsen hittades, men det gav ingen träff i polisens dna-register. I släktdatabaserna hittades personer med liknande dna. Efter ett

omfattande pusselarbete greps och dömdes en man för mordet, 16 år efter att brottet begicks. Att söka i släktdatabaser för att lösa brott hade då inte stöd i svensk lag, men nu har lagen ändrats (se ruta).

FOTO: ISTOCK

Ökade möjligheter att spåra dna från ett litet biologiskt material har fördelar – och baksidor.

Allt detta förutsätter givetvis att det finns två prov att jämföra, till exempel dna från en brottsplats med dna från en misstänkt person. Vid analysen uppskattas resultatet på en niogradig skala från nästan helt säker till mycket låg sannolikhet av överensstämmelse mellan spår och jämförelseperson.

Polisen har flera dna-register på tidigare dömda och misstänkta personer. Registren ska nu förändras och utökas (se ruta).

Det är viktigt att poängtera att dna-analyser i allmänhet är *en del* av bevisningen, där även andra omständigheter spelar roll för domstolens beslut. Frågan om hur dna ska värderas som bevis har vid några tillfällen varit uppe till avgörande i Högsta domstolen.

Det ska också sägas att dna genom åren har bidragit till att frikänna många tidigare dömda brottslingar.

FELKÄLLOR VID BEVISNING

De ökade möjligheterna att spåra dna från ett litet biologiskt material har sina uppenbara fördelar. Men det finns också baksidor. Risken är att man hittar för mycket dna-spår på en brottsplats, från flera olika personer. Dna kan numera spåras från hudceller och eftersom varje människa sprider cirka 400 000 hudceller varje dag, så inser man att vi lämnar dna-spår överallt där vi rör oss. Dna på en brottsplats behöver inte ens innebära att personen har varit där, ett hårstrå på en jacka eller hudrester på ett vapen kan ju – medvetet eller omedvetet – ha överförts av någon annan. Det är också svårt att avgöra när i tiden ett dna-spår har lämnats, vilket ytterligare försvårar det hela.

Trots att dna-bevis, liksom allt annat bevismaterial, ska granska kritiskt, har dna-tekniken betytt mycket för att gripa och lagföra gärningspersoner. Och den tekniska utvecklingen fortsätter. Genom så kallad dna fenotyping kan dna numera ge oss allt fler svar om individen – till exempel ögonfärg, kroppsform och ungefärlig ålder. *

TEXT: Thomas Östlund

NY LAG OM BIOMETRI I BROTTSEBEKÄMPNING

FRÅN DEN 1 JULI i år gäller en ny lag, utifrån att riksdagen antagit propositionen *Biometri i brottsbekämpningen*. Biometri kan enkelt förklaras som biologiska data – dna, fingeravtryck, röst, ansiktsgenkänning med mera – för att identifiera individer. Den nya lagstiftningen innebär bland annat att:

- Biometriskt underlag i större utsträckning får tas upp, registreras och användas vid utredning av brott.
- Polisens nuvarande register över dna-profiler, fingeravtryck och signalement ska ersättas av nya biometrirester.
- Dna-baserad släktforskning tillåts vid mord och grova våldtäktsbrott.

Propositionen (2024/25:37) i sin helhet finns på www.regeringen.se

PÅ KYRKOGRÅRDAR kan man göra oväntade upptäckter. Lasse Reuterberg, ordförande i Attunda Nämndemannaförening, har skickat in denna bild, som visar att nämndemannen förtjänar respekt, ibland till och med på en gravsten. Vem denne Lars Spåre är förtäljer inte historien. Inte ens google kan ge svar.

”Inga fördomar har någonsin kunnat bevisa sitt fall i förnuftets domstol.”

MARK TWAIN

Kolla in hemsidan

PÅ WWW.NMRF.SE finns mycket information. Nu kan du bland annat hitta:

- Nyhetsbrev med aktuell information från förbundet.
- Information och kontaktuppgifter till lokalföreningarna.

- Information om ersättning till nämndemän.
- Nämndemannasystemet i medierna.
- Tidigare nummer av tidningen Nämndemannen.

FOTO: ISTOCK

DET HÄR ÄR NÄMDEMÄNNENS RIKSFÖRBUND:

- Är en ideell, opolitisk och religiöst obunden förening med cirka 3 500 medlemmar.
- Har en bred lokal verksamhet i ett 50-tal lokala nämndemannaföreningar.
- Bidrar till ökad kompetens och

gemenskap bland nämndemännen.

- Bevakar och tillvaratar nämndemännens intressen genom kontakter med riksdag, regering, regioner, kommuner och statliga myndigheter.
- Arbetar för att förbättra nämndemännens villkor, vad gäller arvoden, utbildning etc.

- Är remissinstans i frågor som berör rättsväsendet.
- Bildar opinion för nämndemannasystemets givna plats i en modern demokrati.
- Har en försäkring för alla medlemmar vid föreningsaktiviteter.
- Ger ut tidningen Nämndemannen och driver webbplatsen www.nmrf.se.

KORTA FAKTA OM NÄMNDEMANNASYSTEMET

- Det finns cirka 8 500 nämndemän i Sverige. De avlägger domared och dömer i allmän domstol (tingsrätter och hovrätter) samt i allmän förvaltningsdomstol (förvaltningsrätter och kammarrätter).
- En nämndemans röst väger lika tungt som jurist-domarens för hur målet avgörs.
- Nämndemän nomineras av de politiska partierna. Kommunfullmäktige och regionfullmäktige utser nämndemännen utifrån partiernas styrka i kommuner och regioner.
- Nämndemannauppdraget är opolitiskt, och nämndemännen representerar inte sina partier. Nämndemännen ska följa lagen när de dömer.
- Nämndemännen utses vart fjärde år, året efter de allmänna valen. Det varierar hur ofta en nämndeman tjänstgör, 10–20 gånger per år är vanligt.
- Varje nämndeman ska genomgå obligatorisk utbildning.
- Nämndemännens arvode är 680kr/dag, för tjänstgöring mer än tre timmar. De har även rätt till ersättning för inkomstförlust.
- Nämndemannasystemet i Sverige har anor från 1200-talet. Ordet nämndeman är från medeltiden, då byäldste namngav de som skulle sitta vid tinget (Nämnda män = nämndemän). Lekmän (juridiskt oskolade) i domstolar finns i många länder, i skiftande former.

NÄMNDEMÄNNENS RIKSFÖRBUND

Postadress Box 2914
187 29 Täby

E-post kansli@nmrf.se

Webbplats www.nmrf.se

Facebook Nämndemännens
Riksförbund NRF

Bankgiro Nämndemännens
Riksförbund 5360-9855

Förbundsordförande

Linda Ingvarsson,
linda.ingvarsson@nmrf.se.

Förbundsstyrelsen presenteras på www.nmrf.se.

Valberedning Roine Hangvar
(sammanställande)
roine.hangvar@nmrf.se

PRENUMERATION

Prenumeration: 120 kronor per år (fyra nummer).

Lösnummer: 40 kronor. **För prenumeration:** kontakta NRF:s kansli (se ovan).

REDAKTÖREN

Odla dina målkonflikter!

HUR HAR DU DET med dina målkonflikter? Alltså det frustrerande läge när oförenliga mål krockar med varandra. Målkonflikter finns nog för de flesta av oss, både i vardagslivets alla små beslut och i de större tankarna om samhället.

JAG HAR IBLAND hört justitieminister Gunnar Strömmer prata om målkonflikter, för sådana finns det även gott om i politiken, liksom i juridiken. Ett aktuellt exempel är när målet om effektiv brottsbekämpning krockar med målet om personlig integritet. Ett annat, som Martin Holmgren beskriver här i tidningen, är när målet om att snabbt kunna ta emot dömda på trånga fängelser krockar med målet om återfallsförebyggande arbete på anstalterna.

VAD ÄR DÅ LÖSNINGEN på målkonfliktens dilemma? Det finns nog inga enkla lösningar. Men att, som Gunnar Strömmer, tydligt beskriva själva målkonflikten har en poäng i sig. Det öppnar för diskussion och reflektion om avvägningar. I balanspunkten mellan oförenliga, men tydligt formulerade mål, fattas sedan ett beslut. Kompromiss brukar det kallas. Trist och urvattnat, kanske du tycker. Men tänk efter, är det inte så även i vardagslivet, att våra privata, ofta oförenliga mål, får samsas och utmynna i någon slags väg framåt.

Thomas Östlund
CHEFREDAKTÖR

Kom med du också!

Ditt medlemskap i Nämndemännens Riksförbund är en röst för nämndemannasystemets givna plats i ett modernt samhälle. Som medlem bidrar du till arbetet med att förbättra villkoren för oss nämndemän.

Vill du delta i vår verksamhet finns många möjligheter, i någon av våra lokalföreningar över hela landet.

LOKALA NÄMNDEMANNAFÖRENINGAR

REGION 1

- Luleå Nämndemannaförening
- Skellefteå Nämndemannaförening
- Umeå Nämndemannaförening

REGION 2

- Ångermanlands Nämndemannaförening
- Jämtlands Läns Nämndemannaförening
- Sundsvalls Nämndemannaförening

REGION 3

- Dalarnas Nämndemannaförening
- Falu Domstolars Nämndemannaförening
- Gästrikens Nämndemannaförening
- Hälsinglands Nämndemannaförening

REGION 4

- Enköpings-Håbo Nämndemannaförening
- Upplands Nämndemannaförening
- Västmanlands Nämndemannaförening
- Värmlands Nämndemannaförening
- Örebro Läns Nämndemannaförening

REGION 5

- Nämndemannaföreningen vid Förvaltningsrätten i Stockholm
- Gotlands Nämndemannaförening
- Nämndemannaföreningen i Attunda tingsrätt
- Nämndemannaföreningen vid Kammarrätten i Stockholm
- Solna Nämndemannaförening
- Stockholms Nämndemannaförening (Stockholms tingsrätt)
- Nämndemannaföreningen vid Svea hovrätt i Stockholm
- Södertörns Nämndemannaförening

REGION 6

- Eskilstuna Strängnäs Nämndemannaförening
- Linköpings Nämndemannaförening
- Norrköpings Nämndemannaförening
- Nyköpings Nämndemannaförening

REGION 7

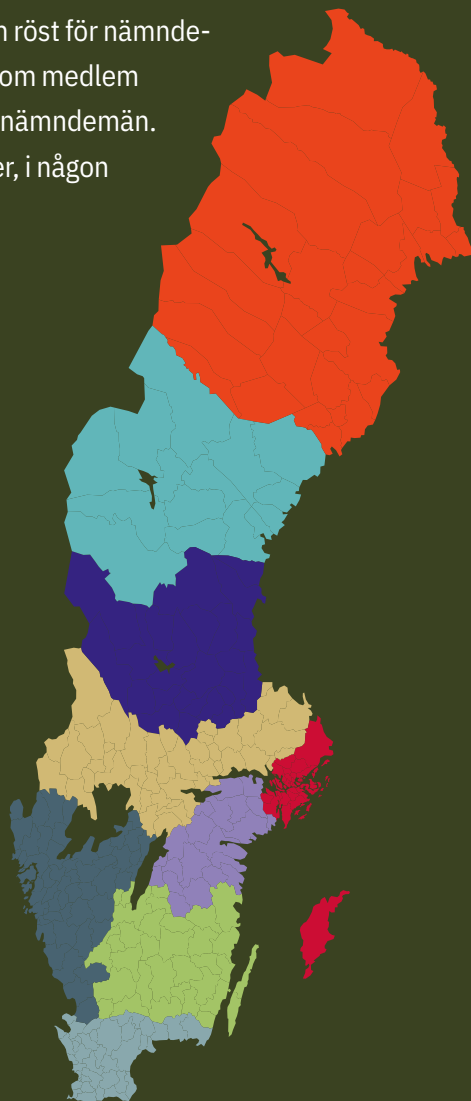
- Alingsås Nämndemannaförening
- Göteborgsregionens Nämndemannaförening
- Halmstads Nämndemannaförening
- Norra Dal Nämndemannaförening
- Skaraborgs Nämndemannaförening
- Uddevalla Nämndemannaförening
- Vänersborgs Nämndemannaförening

REGION 8

- Eksjö Nämndemannaförening
- Jönköpings Nämndemannaförening
- Kalmar-Ölands Nämndemannaförening
- Kronobergs Nämndemannaförening
- Nämndemannaföreningen Norra Kalmar län

REGION 9

- Blekinge Nämndemannaförening
- Helsingborgs Nämndemannaförening
- Nämndemannaföreningen vid Hovrätten över Skåne och Blekinge
- Hässleholms Nämndemannaförening
- Kristianstads Nämndemannaförening
- Lunds Nämndemannaförening
- Förvaltningsrätten i Malmö Nämndemannaförening
- Malmö Nämndemannaförening
- Ystads Nämndemannaförening

Välkommen till Nämndemännens Riksförbund!

HUR BLIR JAG MEDLEM? Enklast är att gå in på www.nmrf.se under fliken "Medlem". Där finns all information du behöver. Du kan också ta dig till medlemssidan via qrkoden.

